

Meldcode/Werkwijze bij (vermoedens van) huiselijk geweld, kindermishandeling en ouderenmishandeling bij SZZ

Doel

Richtlijn voor handelen bij (vermoedens van) huiselijk geweld, ouderenmishandeling of kindermishandeling.

Begrip

Deze meldcode is opgesteld in navolging van artikel 11 en 12 van de Wet verplichte meldcode, waarin gesproken wordt over huiselijk geweld en kindermishandeling. Voor de begrippen huiselijk geweld en kindermishandeling is aansluiting gezocht bij de eenduidige begripsomschrijvingen in respectievelijk de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, artikel 1.1.1. en de Jeugdwet, artikel 1.1. Daarbij geldt dat het ook als een vorm van kindermishandeling wordt gezien als een kind getuige is van huiselijk geweld tussen zijn ouders of tussen andere huisgenoten. Dit geldt ook voor emotionele onveiligheid en of verwaarlozing. Onder de begripsomschrijving van huiselijk geweld vallen naast (ex-)partnergeweld nadrukkelijk ook huwelijksdwang, eengerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking, ouderenmishandeling (door bijvoorbeeld de overbelaste mantelzorger of verzorger) (fysiek, mentaal en financieel misbruik), geweld tegen ouders en seksueel geweld. Wanneer in dit document huiselijk geweld en/of kindermishandeling genoemd wordt, vallen daar expliciet ook deze vormen van geweld in afhankelijkheidsrelaties onder.

Acute onveiligheid: betekent dat een persoon in direct fysiek gevaar verkeert, dat dienstveiligheid de komende dagen niet gegarandeerd is en dat direct bescherming nodig is.

Structurele onveiligheid: betekent dat in gezinnen of huishoudens sprake is van zich herhalende of voortdurende onveilige gebeurtenissen en situaties.

Inleiding

In Nederland zijn naar schatting jaarlijks zo'n 200.000 ouderen van boven de 65 slachtoffer van mishandeling (Rijksoverheid, 2017). Het kan ook gaan om financieel misbruik van ouderen. Naar schatting zijn zo'n 119.000 kinderen per jaar het slachtoffer van mishandeling (Nederlands Jeugdinstituut, 2017). Van alle vrouwen en mannen tussen de achttien en zeventig jaar is ruim 9% ooit slachtoffer is geweest van huiselijk geweld (Movisie, 2014). De omvang van deze problematiek is dermate groot, dat het van belang is dat iedere organisatie signalen serieus oppakt en meldt.

De nieuwe minimumeis die volgens de wetwijziging per 1 januari 2019 van kracht zal worden, vereist een meldcode met afwegingskader (NJI, 2017). Bovendien zal naast de professional die een melding doet in dit kader, door Veilig Thuis de afweging gemaakt worden wat de gewenste manier van handelen is.

Een aandachtsfunctionaris (NJI, 2017): is binnen de nieuwe norm geen verplichting, maar is wel degelijk van meerwaarde voor de organisatie. De functionaris kan helpen bij de implementatie van de meldcode en kan ondersteunen bij het uitvoeren hiervan. Denk na binnen uw organisatie wie deze rol kan vervullen. Voor algemeen advies kan altijd contact opgenomen worden met de regiocoördinator van SZZ.

Overzicht nieuwe werkwijze meldcode met afwegingskader:

Werkwijze

Stap 1

Beschikbaar stellen van de meldcode aan alle medewerkers binnen uw organisatie (zie Stappenplan 1 en 2)

In kaart brengen van signalen

Als een medewerker signalen opvangt van huiselijk geweld of kindermishandeling, draagt hij/zij er zorg voor dat deze signalen vastgelegd worden in het cliëntdossier via de beheerder van het betreffende dossier.

Indien de medewerker zelf niet eindverantwoordelijk is voor de geleverde zorg, meldt hij/zij de signalen aan de eindverantwoordelijke. De eindverantwoordelijke op de boerderij is verantwoordelijk voor de vervolgstappen en de juiste registratie daarvan.

In het dossier worden vastgelegd

- signalen van huiselijk geweld, ouderenmishandeling of kindermishandeling
- (de uitkomsten van) de gesprekken die hij/zij over de signalen voert
- de stappen die hij/zij zet en de besluiten die hij/zij neemt
- ook de gegevens die de signalen weerspreken worden vastgelegd.

Tips bij het vastleggen

- houd feiten en signalen uit elkaar
- vermeld de status van hypothesen en veronderstellingen
- vermeld de bron als er informatie wordt vastgelegd die afkomstig is van een ander.

Doe tevens de [Kindcheck](#): zijn er meerdere kinderen in het gezin die onder verantwoordelijkheid van de (disfunctionerende) ouder vallen?

Ga tevens na of er andere zorginstanties betrokken zijn bij het gezin/het kind.

Aan het einde van stap 1 brengt u altijd de regio coördinator van SZZ op de hoogte van de stand van zaken.

Stap 2

Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van Veilig Thuis

Om de signalen die in kaart zijn gebracht goed te kunnen duiden, is overleg noodzakelijk met een collega en zo nodig met een deskundige van Veilig Thuis. Veilig Thuis is de organisatie voor advies en melding van mishandeling en geweld. Ook voor melding over schadelijke traditionele praktijken kunt u terecht bij Veilig Thuis.

Contact kan worden gezocht met Veilig Thuis voor advies via telefoonnummer **0800 - 2000**. Voor zorgprofessionals is een direct nummer beschikbaar in elke regio. Zie www.veiligthuis.nl

Stap 3

Gesprek met de cliënt

Na het adviesgesprek met een collega of Veilig Thuis, volgt een gesprek met de cliënt (of met zijn/haar wettelijke vertegenwoordiger).

Leg omwille van de openheid zo snel mogelijk contact met de cliënt (of met zijn/haar wettelijke vertegenwoordiger) om de signalen te bespreken.

Indien het vermoeden door het gesprek wordt weggenomen, dan zijn de volgende stappen niet nodig.

In het gesprek met de cliënt (of met zijn/haar wettelijke vertegenwoordiger) gaat het er om dat de eindverantwoordelijke:

1. het doel van het gesprek uitlegt;
2. de signalen, dit wil zeggen de feiten die hij/zij heeft vastgesteld en de waarnemingen die hij/zij heeft gedaan, bespreekt;
3. de cliënt uitnodigt om daarop te reageren;
4. en pas na deze reactie zo nodig komt tot een interpretatie van wat hij/zij heeft gezien en gehoord en wat hem in reactie daarop verteld is.

Geen gesprek met de cliënt

Indien door het voeren van het gesprek de veiligheid van een van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen, kan er worden afgezien van een gesprek met de cliënt.

Gesprek met kinderen

Ook als een cliënt nog jong is, is het van belang dat de eindverantwoordelijke het gesprek met hem/haar aangaat, tenzij dat vanwege zijn jeugdige leeftijd echt niet mogelijk of te belastend voor hem/haar is. Hoe kinderen deel kunnen nemen zie [Participatie van kinderen](#). De eindverantwoordelijke beoordeelt zelf of een gesprek zinvol en mogelijk is, zo nodig in overleg met de regio-coördinator of met Veilig Thuis.

Positie van de jeugdige cliënt en zijn ouder(s)

Is de cliënt nog geen 12 jaar oud, dan voert de eindverantwoordelijke het gesprek zoals hierboven beschreven met de ouder(s) van de cliënt. Is de cliënt 12 jaar en nog geen 16 dan wordt het gesprek gevoerd met de cliënt en/of met de ouder.

Gesprek met de ouder(s)

Normaal gesproken zal er, als het om een minderjarige cliënt gaat, ook een gesprek over de signalen worden gevoerd met de ouder(s). Dit is niet alleen van belang als de ouders mogelijk betrouwen betrokken zijn bij het huiselijk geweld of de mishandeling, maar ook als dit niet aan de orde is. De ouders behoren, zeker als zij het gezag uitoefenen, als regel te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind speelt.

Melding zonder gesprek met de cliënt of zijn ouders

Indien er sprake is van situaties waarin de veiligheid van één van de betrokkenen in het geding zou kunnen komen, kan worden afgezien van contacten met de cliënt (en of zijn ouders) over de melding.

Stap 4

Wegen van het geweld of de kindermishandeling

Heb ik op basis van stap 1 t/m 3 een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling?
Heb ik een vermoeden op acute of structurele onveiligheid? De eindverantwoordelijke weegt de informatie en schat het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling in, evenals de aard en de ernst van dit geweld.

Stap 5

Altijd melden:

Verschil tussen acute onveiligheid en structurele onveiligheid

Is hulp verlenen of organiseren (ook) mogelijk?

Hulpverlening is mogelijk als:

- Het voor de hulpverlener mogelijk is om passende/ effectieve hulp te bieden of te organiseren.
- De betrokkenen meewerken aan de geboden en georganiseerde hulp.

Indien hulpverlening op deze feiten niet mogelijk is, direct melden bij Veilig thuis.

De eindverantwoordelijke besluit tot het zelf organiseren van hulp en/of tot het doen van een melding. Bij acute en structurele onveiligheid, huiselijk geweld en/of kindermishandeling wordt altijd een melding gedaan, ook wanneer aan de hand van de beroepsspecifieke kennis wordt besloten zelf hulp in te zetten. De invulling van het [afwegingskader](#) zal per beroepsgroep verschillen, al naar gelang de aard van hun contacten met cliënten (incidenteel of langdurig) en de aard van hun professie (specialisme hulpverlener).

Schematisch overzicht afwegingen na stap 4:

- Heb ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode een vermoeden van (dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling?
Nee: afsluiten en vastleggen in dossier
Ja: ga verder met stap 5.
- Schat ik op basis van de stappen 1 tot en met 4 van de meldcode dat er sprake is van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid?
Nee: ga verder met afweging 3
Ja: Melden bij Veilig Thuis

Indien inschatting van de ernst van de situatie zou kunnen leiden tot een melding bij de Inspectie, brengt de eindverantwoordelijke direct SZZ op de hoogte.

Acute onveiligheid.

Van acute onveiligheid is sprake als een persoon in direct fysiek gevaar verkeert en diens veiligheid de komende dagen niet gegarandeerd is. Hij of zij heeft direct bescherming nodig. Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld of kinder- of oudermishandeling schat een professional allereerst en voortdurend in of een betrokkene acuut (levens)gevaar loopt. Dit betreft de aanwezigheid van fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of, in het geval van zorgafhankelijke kinderen of (oudere) volwassenen, de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak). Het kan ook gaan om het onnodig toedienen van medicijnen of het verrichten van onnodige (medische) zorg. De volgende afwegingen worden samen met Veilig Thuis doorlopen.

Vragen ter afweging:

- Verkeert een van de betrokkenen in direct (levens)gevaar?
- Is er ernstig letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe?
- Is er sprake van mensenhandel (zoals uitbuiting of gedwongen prostitutie)?

- Is er sprake van het in gevaar brengen van kinderen en kwetsbare volwassenen als gevolg van excessief middelenmisbruik en/of een acute psychische crisis van de verantwoordelijke ouder/partner/verzorger?
 - Is er een acute dreiging om zichzelf én een naaste (waaronder (ex-) partner, kinderen of een familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (ontvoering, familiedrama, eerwraak, huwelijksdwang, vrouwelijke genitale verminking)?
 - Is er sprake van geweld of verwaarlozing leidend tot verminkingen, handicaps of de dood bij een lid van het cliëntsysteem?
 - Is er sprake van fysieke verwaarlozing die acuut de gezondheid bedreigt van zeer jonge kinderen, volwassenen met een beperking, ouderen of anderen in een zorgafhankelijke situatie?
 - Is er sprake van een (herhaalde) suïcidepoging van een ouder van een minderjarig kind dat zorgafhankelijk van hem of haar is en is er geen andere verzorger voor het kind?
 - Heeft de (mogelijke) pleger van het geweld direct toegang tot het slachtoffer, of is het slachtoffer in een zorgafhankelijke positie van de pleger?
 - Is er sprake van recent gewelddadig gedrag zoals verwondingen die medische behandeling of medisch sporenonderzoek behoeven
1. Een specifieke vorm van acute onveiligheid is 'disclosure'. We spreken van 'disclosure' (ook wel onthulling genoemd) als slachtoffers, kinderen en/ of volwassenen, uit zichzelf een professional om hulp vragen bij huiselijk geweld of kindermishandeling, of zich hierover uiten zonder hulp te vragen. Dit betekent veelal dat het slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden.
Vragen ter afweging:
 - Is er sprake van een uitspraak die wijst op een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling?
 - Gaat het over een situatie in het verleden of over een actuele situatie?
 - Is het kind of de zorgafhankelijke volwassene nu veilig?
 - Is er een sprake van een acute noodzaak voor medische zorg en/of sporenonderzoek?
 - Is er bij de minderjarige of een zorgafhankelijke volwassene sprake van bij het verhaal behorend gedrag dat wijst op een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling?
 - Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren om dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kinder- en oudermishandeling af te wenden?
Nee: melden bij Veilig Thuis
Ja: ga verder met afweging 4.
 2. Aanvaarden de betrokkenen hulp om de dreiging van (toekomstig) huiselijk geweld en/of kindermishandeling af te wenden en zijn zij bereid zich hiervoor in te zetten?
Nee: melden bij Veilig Thuis
Ja: hulp bieden of organiseren, ga verder met afweging 5.
 3. Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot de noodzakelijke resultaten ten aanzien van de veiligheid en/of het welzijn (herstel) van alle betrokkenen?
Nee: (opnieuw) melden bij Veilig Thuis
Ja: hulp afsluiten met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen en samenwerkingspartners.

Structurele onveiligheid:

Bij structurele onveiligheid is er sprake van herhaling of het voortduren van een onveilige situatie of geweld. Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor het voortduren van onveiligheid (plegerschap of slachtofferschap) in de toekomst. Er kan sprake zijn van een patroon van herhaald geweld, maar ook van permanente tekortkomingen in de geestelijke en/of lichamelijke verzorging van zorgafhankelijke kinderen en/of volwassenen.

Structurele onveiligheid heeft schadelijke gevolgen door de herhaling van de feiten, de voortdurende dreiging en (emotionele) onveiligheid.

Vragen ter afweging :

- Is er sprake van eerder (aangetoond) huiselijk geweld of kindermishandeling binnen het cliëntsysteem?
- Is er gedurende enkele weken of langer sprake van geweld of andere onveilige situaties tussen leden in een cliëntsysteem?
- Is er sprake van structurele, inadequate of inconsequente basiszorg (onderdak, kleding, voeding, persoonlijke spullen en speelgoed) door een onvoldoende of onregelmatig inkomen om hierin te voorzien?
- Ondergaan de kinderen of een kwetsbare volwassene structureel emotioneel en/of psychisch geweld, zoals: onvoldoende affectie, vernedering, voortdurend negatieve benadering, opsluiting, verbale intimidatie, ernstige strijd tussen ouders, kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld of bedreigingen?
- Is er sprake van (een vermoeden van) seksueel misbruik van minderjarige kinderen?
- Is er sprake van seksueel wervend gedrag door kinderen of ander niet leeftijdsadequaat seksueel gedrag?
- Zijn er seksuele of gewelddadige filmpjes van een kind in omloop die tegen zijn/haar wil zijn gemaakt en die leiden tot chantage en/of pesterijen?
- Is er sprake van dwangmatig controlerend geweld waarbij een van de partners intimidatie en controle uitoefent over de ander?
- Is er sprake van escalerend en zich herhalend geweld na een echtscheiding, bijvoorbeeld in de vorm van stalking door een van de ex-partners?
- Zijn de ouders onvoldoende in staat hun kinderen te beschermen tegen geweld, (seksueel of financieel) misbruik of uitbuiting door derden, of initiëren ze dit?
- Is er sprake van een patroon van geweld (geweldsspiraal), waarbij oplopende spanningen uitbarsten in geweld en de partners daarna proberen het weer goed te maken, tot de spanningen opnieuw oplopen?
- Is er sprake van psychische problematiek, verslavingsproblematiek, agressieproblematiek of andere problemen bij volwassenen die kunnen leiden tot een gewelddadige reactie naar andere leden in het cliëntsysteem bij oplopende spanning?
- Is er sprake van (zich herhalend) geweld in een cliëntsysteem dat zorg mijdt, veelvuldig verhuist of 'shopt' langs allerlei instellingen?
- Is er sprake van een overbelaste mantelzorger die gedurende langere tijd (enkele weken of langer) verbaal of lichamelijk geweld gebruikt tegenover de volwassene die zorgafhankelijk van hem of haar is?
- Is er sprake van financiële uitbuiting door een betrokkene/familielid van een zorgafhankelijke volwassene?

DOEN VAN EEN MELDING

Sluit in de melding aan bij de feiten

Bij een melding dient de melder zoveel mogelijk zijn signalen te melden, dit wil zeggen de feiten en gebeurtenissen die zijn waargenomen. Meldt de melder ook feiten en gebeurtenissen die anderen hebben gezien of gehoord, dan moet hij/zij deze 'andere bron' duidelijk in de melding noemen.

Hoe?

Via deze [link](#) vindt u het Beknopt stappenplan huiselijk geweld en kindermishandeling. Deze kunt u een centrale plek geven in uw organisatie. Er zijn meerdere Veilig Thuis-regio's. Kijk hier voor een veilig thuis regio bij u in de buurt. <https://veiligthuis.nl/>

Inspanningen na de melding

Als de eindverantwoordelijke professional een melding doet, bespreekt deze in zijn contact met Veilig Thuis wat hij/zij zelf, na zijn melding, binnen de grenzen van zijn gebruikelijke taakuitoefening- kan doen om de cliënt of zijn gezinsleden te beschermen en te ondersteunen.